

Forslag til lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1 Formål

Lovens formål er å bidra til å bevare marin natur utenfor territorialfarvannet, gjennom langsiktig, effektivt og representativt vern, som en del av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning.

§ 2 Hvor loven gjelder

Loven gjelder i områder opprettet med hjemmel i økonomiske soneloven og på den norske kontinentalsokkelen som angitt i lov om Norges kontinentalsokkel.

§ 3 Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten.

Kapittel 2. Opprettelse av marine verneområder

§ 4 Mål for områdevern

Verneområder skal bidra til bevaring av

- a. variasjonsbredden av naturtyper og undersjøiske landskap
- b. arter og genetisk mangfold
- c. truet natur
- d. større intakte økosystemer
- e. områder med særskilte naturhistoriske verdier
- f. områder med særskilte kulturhistoriske verdier
- g. økologiske sammenhenger nasjonalt og internasjonalt
- h. referanseområder for å følge utviklingen av naturen

Verneområder kan i tillegg bidra til bevaring av områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon.

§ 5 Marine verneområder

Det kan opprettes verneområder i sjø for å beskytte marine verneverdier, inkludert naturverdier som er økologisk betingelser for landlevende arter.

Som marine verneområder kan vernes områder som

- a. inneholder særegne eller representative økosystemer og som er uten tyngre naturinngrep
- b. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur
- c. representerer en bestemt type natur
- d. på annen måte har særskilt betydning for naturmangfold
- e. utgjør en spesiell geologisk forekomst
- f. har særskilt naturvitenskapelig verdi
- g. har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter

Som marint verneområde kan også vernes et område som ved fri naturlig utvikling eller aktive restaureringstiltak kan oppfylle noen av vilkårene i første ledd bokstav a til g. Dersom det opprettes marine verneområder som krever restaureringstiltak, skal utkast til plan for restaureringen om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

I marine verneområder må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

§ 6 Forskrifter om verneområder

Kongen i statsråd gir forskrift om det enkelte verneområde etter § 5. Forskriften skal utarbeides i samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

Overfor rettighetshavere som berøres av forskriften, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak så langt de passer.

Forskriften skal angi

- a. verneområdets formål, også hvilke naturverdier vernet skal ivareta og den tilstanden som ønskes oppnådd med vernet
- b. verneområdets grenser og bestemmelser om bruk og vern av området
- c. om verneformålet og restriksjonene gjelder havbunnen, inkludert undergrunnen under havbunnen, vannsøylen, vannflaten eller en kombinasjon av disse

Verneområdets geografiske utstrekning skal fastsettes ut fra verneformålet. Ved avgrensing av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor rammene av § 5 kan en verneforskrift forby eller regulere virksomhet, forurensing, tiltak og bruk som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet. Restriksjoner på aktivitet skal ikke være strengere enn hva som er nødvendig av hensyn til verneformålet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad er sendt departementet og denne deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet.

§ 7 Forholdet til annen lovgivning

Dersom virksomhet som krever tillatelse etter annen lov kan innvirke på verneverdiene i et verneområde etter § 5, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår.

Høsting og annen utnytting av viltlevende marine ressurser reguleres etter havressurslova innenfor rammene av verneforskriften. Marine områder der beskyttelsen kun består av nærmere bestemte regler om utøving av fiske, fastsettes etter havressurslova.

Kapittel 3. Verneprosessen

§ 8 Generelle regler for saksbehandling etter loven

I verneprosessen skal det legges til rette for best mulig involvering av berørte myndigheter og interesser.

Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, bruk, avgrensing av området og følger av vernet. Det skal også innhentes kunnskap om andre mulige verdier enn verneverdier i området.

I saksbehandlingen skal det ses hen til relevante tiltak i det aktuelle området etter annen lovgivning, inkludert andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.

§ 9 Kunngjøring av planlagt verneforslag

Departementet skal kunngjøre et planlagt verneforslag på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forslaget. Formålet med vernet, de antatt mest sentrale følgene av forslaget og mulige grenser for verneområdet skal inngå i kunngjøringen.

Rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes skriftlig og gis en rimelig frist for å komme med merknader før verneforslag utformes. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven § 16.

Berørte myndigheter og interesser skal involveres på et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen og i god tid før kunngjøringen.

§ 10 Rettsvirkninger av kunngjøring av planlagt verneforslag

Når det er foretatt kunngjøring av et planlagt verneforslag, kan søknader om tillatelse mv. til tiltak etter annen lovgivning i et område som inngår i verneforslaget,

avslås av ansvarlig myndighet på grunnlag av det planlagte verneforslaget. Ansvarlig myndighet kan bare gi tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet.

Ansvarlig departement kan gi tillatelse til tiltak når sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Adgangen til å avslå tiltak etter første ledd gjelder for maksimalt fire år etter at det planlagte verneforslaget er kunngjort, jf. § 9. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 11 *Høring*

Høringsforslag skal beskrive området verneforskriften skal omfatte, verneformål og verneverdier, avgrensning av området, andre verdier enn naturverdier og de følgende forslaget antas å få.

Fristen for å gi uttalelse skal være minimum to måneder.

§ 12 *Begrunnelse for verneforskrift*

Ved fastsettelse av verneforskrift etter § 6 skal begrunnelsen gjøre rede for hvilket naturmangfold og andre verdier forskriften omfatter, og hvordan forskriften bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

§ 13 *Endring av forskrifter for etablerte verneområder*

For etablerte verneområder kan departementet gi forskrift om følgende mindre endringer i verneforskriftene:

- a. endring av verneområdets navn
- b. retting av feil og unøyaktigheter i beskrivelsen av verneområdet
- c. grenseendringer som omfatter mindre arealer, og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser

§ 14 *Midlertidig vern*

Departementet kan gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder for å hindre reell risiko for alvorlig eller uopprettelig skade på verneverdier.

Departementet kan, når en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, gi forskrift om midlertidige begrensninger og forbud mot virksomhet som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

Berørte myndigheter og interesser skal så langt som mulig involveres i saksforberedelsen.

Bestemmelsene for ordinære verneprosesser i §§ 8, 9 og 11 gjelder ikke for forskrift etter første og andre ledd. Når det er fastsatt forskrift om midlertidig vern, skal ordinær verneprosess igangsettes eller fortsette uten ugrunnet opphold.

Overfor rettighetshavere som blir berøres av forskriften, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak så langt de passer.

Forskrift om midlertidig vern gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen, jf. § 15. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 15 Kunngjøring av verneforskrift

Forskrift etter §§ 6 og 14 skal kunngjøres etter reglene i forvaltningsloven § 38 og på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forskriften. Forskriften skal meddeles rettighetshavere i verneområdet etter reglene i forvaltningsloven § 27. Kunngjøringen og meddelelsen skal gjøre oppmerksom på retten til erstatning etter § 29 og fristen etter § 30 første ledd i loven her.

Kap. 4 Forvaltning av verneområder

§ 16 Restaurering og skjøtsel i verneområder

Departementet kan foreta restaurering og skjøtsel for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet.

Berører restaurerings- eller skjøtselstiltak rettigheter i verneområdet, skal rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av restaurerings- eller skjøtselstiltak skal tilfalle rettighetshaveren.

§ 17 Dispensasjon fra verneforskrift

Departementet kan gi dispensasjon fra en verneforskrift dersom det ikke strider mot forskriftens formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Søknader om dispensasjon skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. Ved dispensasjon skal begrunnelsen vise hvordan virkningene dispensasjonen kan få for verneverdiene, er vurdert, og hvilken vekt det er lagt på dette.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller

utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller departementenes samtykke.

§ 18 Endring og omgjøring av tillatelser

Departementet kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse som nevnt i § 5 femte ledd siste punktum eller § 17, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake hvis

- a. det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger på verneverdiene
- b. skadevirkningene på verneverdiene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren
- c. ny teknologi gjør det mulig å redusere ulempene for verneverdiene vesentlig
- d. tiltakshaveren i betydelig grad, gjentatte ganger eller vedvarende overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven
- e. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler

En tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år siden den ble gitt. Departementet kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom erfaring viser at det kan skje uten skadevirkninger av betydning for verneverdiene.

Ved avgjørelser etter første og annet ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren og de fordelene og ulempene endringen eller omgjøring for øvrig vil medføre.

Kapittel 5. Tilsyn mv.

§ 19 Tilsyn

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden i verneområdet og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt.

Den som kontrolleres eller er ansvarlig for virksomheten, skal gi tilsynsmyndighetene nødvendig bistand og opplysninger under utøvelse av tilsynet. Tilsynsmyndighetene kan under utøvelse av tilsynet gi pålegg om å stanse fartøy, fjerne redskap eller selv fjerne redskap og forankring til slike og stanse andre pågående aktiviteter om bord i fartøyet.

Tilsynet skal føres så effektivt som forholdene tilsier, med minst mulig belastning for miljøet.

§ 20 Gransking

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal tilsynsmyndighetene eller politiet ha uhindret adgang til fartøyer, installasjoner eller anlegg der det foregår virksomhet som kan påvirke eller kan antast å ha påvirket verneverdiene.

Tilsynsmyndighetene kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

§ 21 Opplysningsplikt

Enhver som har foretatt eller foretar seg noe som kan påvirke verneverdiene, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndighetene og uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som tilsynsmyndighetene trenger for å utføre sine gjøremål etter loven her.

Dersom det oppstår skade på verneverdiene eller fare for alvorlig slik skade som følge av aktiviteter som reguleres, skal den ansvarlige så fort som mulig varsle myndigheten etter loven, med mindre faren allerede er avverget eller skaden gjenopprettet.

§ 22 Miljøvedtaksregister

Vedtak etter denne loven skal registreres i miljøvedtaksregisteret opprettet i medhold av naturmangfoldloven § 68.

Kapittel 6. Håndheving og sanksjoner mv.

§ 23 Retting og avbøtende tiltak

Departementet kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med denne loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven.

Den som gjennom overtredelse av loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av verneverdiene, skal sette i verk tiltak for å forhindre slik forringelse. Har forringelsen allerede inntrådt, skal ytterligere forringelse forhindres og om mulig skal tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde gjenopprettet ved egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten etter andre ledd gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

§ 24 Uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet

Dersom det viser seg at tiltak som er i samsvar med loven eller vedtak gjort i medhold av loven, medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for verneverdiene, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Departementet kan pålegge den ansvarlige å utføre slike tiltak innen en fastsatt frist. Når det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige, kan departementet gi pålegg om gjenoppretting av den tidligere tilstand for verneverdiene før overtredelsen skjedde.

§ 25 Direkte gjennomføring

Blir et pålegg som inneholder krav som nevnt i § 23 første ledd eller § 24 andre ledd ikke etterkommet av den ansvarlige, kan departementet sørge for iverksetting av tiltakene. Departementet kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom disse haster av hensyn til verneverdiene, eller det ikke kan påvises en ansvarlig.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 26 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan departementet fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den fastsatte fristen for retting av forholdet. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og mulkten løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Det løper likevel ikke tvangsmulkt dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. En tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Har overtredelsen skjedd på vegne av et selskap, en stiftelse eller et annet selvstendig rettssubjekt eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten pålegges rettssubjektet eller organet. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap.

Departementet kan frafalle en påløpt tvangsmulkt. Avgjørelsen regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 27 Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

- a. overtrer bestemmelsene i § 5 fjerde ledd og § 19 andre ledd første punktum, § 20 og § 23 andre ledd
- b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 6 første ledd og § 14 første og andre ledd
- c. overtrer bestemmelser i en enkelttillatelse gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b, eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 17 første ledd
- d. unnlater å etterkomme et særskilt pålegg etter § 19 andre ledd andre punktum, § 21 første ledd, § 23 første ledd og § 24 andre ledd

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 28 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a. overtrer bestemmelse i § 5 fjerde ledd, § 19 andre ledd første punktum, § 20 og 23 andre ledd
- b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 6 første ledd og § 14 første og andre ledd
- c. overtrer bestemmelser i enkelttillatelser gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 17 første ledd
- d. unnlater å etterkomme særskilt pålegg etter § 19 andre ledd andre punktum, § 21 første ledd, § 23 første ledd og § 24 andre ledd

Grov overtredelse av bestemmelser nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på verneverdiene, om skaden på verneverdiene må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Dersom en overtredelse som nevnt i første ledd samtidig innebærer overtredelse av annen lov, gjelder første og andre ledd bare i den utstrekning forholdet ikke rammes av en bestemmelse om tilsvarende eller strengere straff

Kapittel 7. Erstatning

§ 29 *Erstatning til rettighetshavere*

Rettighetshavere i områder som blir helt eller delvis vernet etter denne loven, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring

av igangværende bruk. Dersom bruken krever tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det foretas kunngjøring etter § 8.

Når vilkårene for erstatning er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i ekspropriasjonerstatningslova. Ved anvendelsen av ekspropriasjonerstatningslova § 10 skal tidspunktet for fastsettelse av verneforskriften legges til grunn.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som igangværende bruk.

§ 30 *Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning*

Et krav om erstatning etter § 29 skal fremsettes skriftlig til departementet innen fire måneder fra verneforskriften er fastsatt. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Når det er fremsatt krav om erstatning, skal staten gi tilbud om erstatning senest ett år etter at verneforskriften ble fastsatt. Bestemmelser i tvisteloven om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Bli tilbudet ikke akseptert, kan rettighetshaveren senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for departementet om at staten begjærer skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 29.

Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke rettighetshavers nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av rettighetshaver gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20. Skjønnen holdes for øvrig etter reglene i skjønnsprosessloven.

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 31 *Ikrafttreden*

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

§ 32 *Endring i andre lover*

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 21.juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn skal § 2 første ledd nr. 7 til ny nr.9 lyde:
 7. lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (*markaloven*)
 8. lov 26. juni nr. 47 om fritids- og småbåter § 40
 9. lov av XX.XX.XXXX om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet
2. I lov 16. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten skal § 11 første ledd ny bokstav h lyde:

- h. *lov XX.XX.XXXX om vern av marin natur i norske jurisdiksjonsområder utenfor territorialfarvannet.*
3. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 240 andre ledd bokstav b lyde:
- b. påfører betydelig skade på område som er vernet ved vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvet-øya, Peter I's øy, Dronning Maud Land m.m. § 2 og [kortnavn på loven].
4. I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur skal § 15 ny bokstav d lyde:
- d. *vedtatte vernetiltak etter lov XX.XX.XXXX om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.*